

ÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda
Lyceumi nyomda. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Kemény János leveles tárczájából. (V. közlemény.) Közli Szilágyi Sándor. — Petőfi proclamatiója 1848-ból. — Bethlen Gábor és a felső magyarországi mozgalmak történetéhez. Közli Szilágyi Sándor. — Gr. Kornis Antal kamarás, hunyadmegyei főispánhoz stb. intézett levelek. (IX. közlemény.) — Gr. Petki Annához intézett levelek. (IV. közlemény.) — Kolozsvár 1848-iki jegyzőkönyvéből. (XI. közlemény.)

nem reménlett dolgokban egyveledett az szerencsének hertelen futamodásával; de ily nagy dologhoz alig hiszem elég készületit az brandenburgusnak is, hanem ha danus, hollandus, Prussia correspondeál; csak magánosan Fridericus példájától félhető; nagy kár, hogy az evangelicus fejedelmek így committáltanak; örüli és foveálja ezt az catholicus ordo; Isten tudós kimeneteliben; úgy fordulhat, ő rajtok békéllenek meg. Csak érthetné nagyságod, mire czéloz az brandenburgus és az lengyelországi statusok is; abból sokat fog tanulhatni nagyságod. Mikes uram is már nem késik.

KEMÉNY JÁNOS leveles tárczájából.

Kemény Jánosnak, az évkönyvirónak, a két Rákóczy tanácsurának s későbbi fejedelemnek alább közlendő s nem mindennapi történeti beccsel bíró levelei

1649—1661 közt keltek.

Közli: Szilágyi Sándor.

1655. Decz. 22.

XIV.

K

egyelmes uram, fejedelem. Az úr isten nagyságodnak stb.

19. Praesentis irott nagyságod méltóságos levelét tegnap délbe hozták az vizek akadályi miatt, melyet alázatossággal vévén, az inclusumokból úgy látszik, az svédeknek is dolgok megnehezedik; de én féltem az Brandenburgust is; mert noha az svecus is

Az tatár ha most egyszer visszament, jó részént elválík az lengyel királyság állapotja, miglen másodsor kijű. Kazimir király, ha maga restitutiójához nem bizik, bizonynal hiszem, inkább kívánja nagyságod előmenetelét, mintsem svécusét; sőt császár is inkább annuál annak nem szeretetből, hanem hogy az svecusok potentiáját félvén, akarja, ha ez úton nagyságod is özvevesz az svecussal; mindazáltal ha valami tertiumot tanálnak, elhiszem, azt választják. Az úristen nagyságodat vezérelje, tartsa kedves egészségben. 1655. 22. Decembris Bükkösön.

Nagyságod méltatlan szolgálja

KEMÉNY JÁNOS mp.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak, az erdélyi méltóságos fejedelemnek adassék.

(Az egész levél Kemény J. írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1655. decz. 27.

XV.

Kegyelmes uram, fejedelem. Az kapi-
24

kiháknak való instructiót vékony ítéletem szerint concipiáltam; muftinak, Nakibnak, császárnak szólót azon szerént; vezérnek csak credentia kell. Az párokat az kapikiháknak mind meg kell küldeni. Noha pedig javallom ugyan az portán hogy vigyázzanak ez dologra és némely nagyságod jóakaróival közöljék is; de vékony tetszésem szerént, ennek még igen nagy lármát nem kellene csinálni. Okai ezek:

1. Mert tudnivaló dolog, nagyobb s több fautori vannak tatár khánnak, mintsem valamely keresztyén fejedelemnek.
2. Mert nagyobb hitele van neki, kapikiháinak és jóakaróinak, tekinteti az szerint; még pedig az kozákkal végben vitt dolga igen nevelte tekintetét.
3. Mert nagy dolgok vannak nagyságod előtt s nem jó vádlással ellenségévé tenni, mert büntetése nem leszen, nagyságod csak az haragban marad.
4. Mert nem magának, hanem az portának láttatik hasznot keresni (mag)a és követsége által derekasban s azért harag ő (reá) nem lehet.
5. Mert az mi módunk szerént conditionalis az kívánság és mintegy informatió kívánás az havasali dologból, melyben való szorgalmatoskodása inkább hasznára, mintsem nehezítésére szolgál, az magának kívánt summán kívül.
6. Mert ezek másképen is mind lenyomulhatnak. És mindezekből conclusióm ez: az havasali vajda és bojárok informatiója által mind toláztatik az ok, mely alatt kereskedni akar. Az segítség nem küldése felől is az nagyságod mentségei refutálják vádlását. Azonban isten nagyságodnak oly alkalmatosságot mutathat, az lengyelek csinálják meg az tatár khánnal való controversiáját, sőt oly is interveniálhat, vagy nekik akadályok, vagy nagyságodnak előmeneteli, hogy magok kedveskednek nagyságodnak. Vékony tetszésemből azért nem sietnének sem vezér, sem császár előtt való panaszt-tétellel, ha más ok nem adatnék rá ott benn, lennének csak készen nálok, avagy tudósítván nagyságodat, várnanak újabb tanuságból; azonban nagyságodnak érkezvén hirei az lengyelországi állapotokról, esmét tanulhatna tovább való dolgokra. Mindazonáltal álljanak mindezek az nagyságod bölcs ítéletiben. Az úr isten nagyságodat *stb.*

1655. 27. Decembris, estve Gerenden.

Járul ezekhez az is, én attól félek, ke-

gyelmes uram, hogy az mit mostan az porta magától nem indított volna, az khán irásából alkalmatosságot vévén, az két Oláhországból való nagy haszonvételnek hamis hírére nézve, vagy magok is kezdik valami nehéz kívánsággal nagyságodat terhelni, vagy az khán által extorqueálnák. — Nekik sok mestersegek van.

Nagyságod méltatlan szolgája

KEMÉNY JÁNOS m.p.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak, az erdélyi méltóságos fejedelemnek adassék.

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)
(Az egész levél — a külczim is — Kemény János írása.)

1656. Januar 22.

XVI.

Kegyelmes uram, fejedelmem.

Alázatosan elvöttem nagyságod méltóságos levelét. Az inclusumokat kegyelmes parancsolatja szerént visszaküldöttem. Veszselényi Ádám halála is kár, mert úgy hallottam, jó indulatu ifju volt, de nagyságodnak és szegény hazánknak Sulyok uram halála valóban káros és szomorúságos, azon által kell mennünk mindnyájunknak és Isten rendelése ellen nem állhatunk. Az Brandenburgus ha meg nem békéllik svécussal, félfő, ros kimeneteli leszen dolgának, nem az ő erejekhez való dologhoz kezdett, ha pedig azon triumphálhat, nagy vérontás fogja követni Lengyelországot. Az Isten ostrom alatt is Pharahó módjára állhatatlankodnak, kevélykednek és persequalnak. Lator kozák, ha most nem hagyott valamisegítséget kint, nem jú juliusig, addig elvállik dolgok.

Az úr Isten nagyságodat kedves egészségben tartsa meg.

1656. 22. januar. Kövesden.

Nagyságod méltatlan szolgája

KEMÉNY JÁNOS m.p.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak, az erdélyi méltóságos fejedelemnek adassék.

(Az egész levél Kemény János írása.)
(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

1656. 1. Maj.

XVII.

Kegyelmes uram, fejedelmem.

Alázatosan elvöttem nagyságod méltóságos levelét az inclusumokkal együtt. Leveleimet hogy csak bekötve talán, de peccsételetlen tanáltam küldeni, arról alázatosan követem, az vénségnek nem utolsó jele az memoriában való fogyatkozás.

Palatinus uram akár mint simogassa is, de kitötszik, hogy Pucham által van minden derekasabb respectusa, consultálkodni és maga regimentjével is kedveskedni akar, de az mint én is értettem, az octava is elkezdett haladni, kevesebb módjok lesz az consultatióban. Semsey ha bejühetne, sokat fogna nagyságod általa érteni.

Az portai confusio az kereszténségnek nem ártalmas, kegyelmes uram, ruínájokra inkább céloz. Az követek menetelit értvén kegyelmes uram, én is nagyságod méltóságos udvarában való szolgálatra megindulok, és ravasi hitván majorházamhoz kelletvén tekintem, Nagy-Selyk felé megyek. Ha nagyságod kegyelmes parancsolatja érkezik, postamester uram arra dirigálja, mert ha elmehetnének, az mint értettem utjokban való magokviseléseket, sietnének. Engedje az jó Isten nagyságodat kedves egészségben tanálhassam. 1656. 1. May, Fog(aras).

Nagyságod méltatlan szolgája

KEMÉNY JÁNOS mp.

Külczim: Az én kegyelmes uramnak, az erdélyi méltóságos fejedelemnek adassék.
(A magy. kir. kamarai levéltárból levő eredetiről.)

Sept. 19. 1659.

XVIII.

Kegyelmes uram!

Két rendbeli nagyságod leveleit együtt vöttem, magam küldtem emberek által, de az székely posta még hátra van.

Nem kételkedem semmit az nagyságod mind hozzám való kegyelmességében, mind az szegény haza megmaradhatását kívánásában; vajha hasonló megnyugvással lehetne nagyságod is én bennem, hinném Isten után annak minden részekre használatos voltát, reméllem

pedig, ha mi csorbája volna annak nagyságod szivében, helyben hozattatását.

Én, kegyelmes uram, ha az jó Isten engedi, hétfőn estvére Balászfalván leszek, nagyságod irásához képest, onnan ha úgy kell lenni, az vásárhelyi gyűlésre is elmegyek; ott érhetem nagyságoddal az Mihnye vajda követeit is, tőlem várnak brassaiak, szebeniek és egyebek sokak, irok és biztatom az kijövetelre, noha tudom az nagyságod benn létele igen fog obstálni, kiváltképen ha nagyságod ezelőtti irásom szerint ujjobban nem certifiálja és assecurálja az embereket. 17-dikén irt az fiam, kit én jelentettem ma az következőknek is, eleiben küldte szpatarja az szilisztrei pasának; az mint az hir érkezett volt, felverték azokat is, Gyergyót porrá tötték az városát, Brailára is elküldött. Havasalji hadak, kik tatár segítségére mentek vala, muszka mellé állottak, tatárhoz bizik inkább mint félne az vajda. Nekem, kegyelmes uram, nyolcz féle nemzetem bosszút állanom, az kik mind lőnek okai az mi veszedelmünknek, most az alkalmatosság fenn volna hármára, ha az mód és az curva senectus engedné, addig mind kívánok élni. Ezekről coram plura.

Az úr isten szent fiáért vezérelje minden jóra nagyságodat. 1659. 19. septembris Fogaras.

Nagyságod szolgája

KEMÉNY JÁNOS.

Utóirat: Barcsai, Bethlen János uramék leveleit alá viszem, az kit Mihács vitt volt, arra tesznek választ.

Külczim: Nekem kegyelmes uramnak, az méltóságos Rákóczy György fejedelemnek adassék.

(Az egész levél Kemény János írása.)

(Eredetije a m. k. kam. levéltárban.)

PETŐFI PROCLAMATIÓJA 1848-ból.

Az egyenlőségi Társulat Magyarország lakosaihoz, testvéreihez, rokoninkhoz szives üdvözetlet!!

Bánat és harcz szól belőlünk; olyanok

a mi szavaink, mint mikor a szél bele süvit a félrevert harang zugásába.

Tűz van, tűz van . . . nem egy falu, nem egy város, hanem az egész ország ég. Fölharangozzuk az egész nemzetet. Talpra legények! ha most föl nem keltek, fekönni fogtok a világ végeig.

Magyarok, ez előtt ezer esztendővel megindult egy népfaj Ázsiából azon szándékkal, hogy fölkeresi a föld legszebb legtermékenyebb tartományát, s azt elfoglalja maradékai számára, soká, nagyon soká vándorolt e népfaj, míg azon tartományt megtalálta, de végre megtalálta, el is foglalta; és mikép foglalta el? négy, vagy öt álló esztendeig szakadatlanul harcolt, öt álló esztendeig hullott az ember, omlott a vér, mint a záporosó.

Magyarok, így szerezték meg számunkra őseink e szép tartományt, mert azok az Ázsiából jött vitézek a mi őseink.

Hét száz esztendeig élt szabadon a magyar nemzet itt uj hazájában. Hol jó, hol balszerencse érte, hol örült hol busult, de mindig szabad volt.

Ekkor fölhivta Lotringi herceget, hogy fogadja el a magyar koronát, legyen Magyarország királya, s itt kezdődik a mi nyomorúságunk, mely háromszáz esztendeig tartott egészen az idei tavaszig.

A magyar nemzet így szólt a Római császárhoz: „mi eddig tetszésünk szerint választottuk királyainkat, de abba bele untunk, mert minden uj király választásánál olyan villongások történtek, melyek tetemesen gyöngítették hazánkat. Átadjuk neked, Római császár! neked és maradékidnak a magyar koronát azon kikötéssel, hogy törvényeinket, jogainkat, szabadságunkat nem csak hogy meg nem sérted egy ujjal is, hanem azokat, mint szentségeket, védelmezni tartozol.“

A Római császár erre azt felelte: „Elfogadom a koronát, és én a magyar nemzetnek, a magyar nemzet törvényeinek, jogainak s szabadságának megtartója és védelmezője leszek.“

Ezt fogadta a Római császár, nem csak fogadta, hanem esküvel is megerősítette, s utánna mondta ezt az esküt minden ivedéka, mikor megkoronázták, de ez esküt az öt környező Camarilla mindig kijádszotta.

Annai bátorság nem volt a Camarillába, hogy nyíltan egyszerre azt mondta volna: „magyar nép, vége szabadságodnak, rab vagy, Ausztria rabja!“ hanem csürés-csavarás, alattomos áskálódás és mindenféle ördögi mestersegek által oda vitte a dolgot háromszáz esztendő folytán, hogy minden törvényeinket fölforgatta, s kivetkezett bennünket minden ősi jogainkból és szabadságunkból.

Nincs az istennek olyan kezén-lában megkötözött népe, mint mi voltunk az utóbbi időben. A ki azt akarta, hogy véres halállal veszzen el, ne kellett egyebet tennie, csak ezt a szót kimondania, szabadság. Így vesztek el a vérpadon a legdicsőbb hazafiak: Zrinyi, Frangepán, Nádasdi, Martinovics és mások számtalan.

Római császárok azt ígérték, azt esküzték, hogy barátaink, atyáink lesznek, és a helyett mik voltak?

Pénzünket, a magok zsebére rakták s ifjainkat elhurczolták osztrák katonáknak. Saját fiaink és testvéreink őrizték kivont karddal tömlöczünket, s e tömlöcztartókat a mi pénzünkkel, a mi véres veritékünkkel fizette az ausztriai német kormány. Kinek olyan erős a lelke, hogy e pokoli gazságra meg ne döbbenjen?

De feljött az 1848-ik esztendő, ugy jött fel, mint egy uj haragos csillag, a népek haragának csillaga.

A francia trónuson egy elvetemedett gaz király ült; Franciaország elkiáltotta magát, és e kiáltásra megrendült és összeroskadt a trón, s a hitszegő király rémulve szökött el, s most fején korona helyett átok van.

Követe Franciaország példáját Európa minden népe fölkiáltott és fegyvert ragadott szabadságáért. Fölkeltünk mi is, magyarok, fölemeltük a szabadság eltiport zászlaját: Pozsonyban Kossuth, Pesten az ifjuság. Mint a menydörgés, ugy harsogott be Bécsbe a magyar nép szava: „Mi szabadok akarunk lenni, s akár szép szerével, akár véres küzdéssel, de visszavivjuk elrabolt ősi szabadságunkat!“

A bécsi német kormány nem mert ellenállani törvényes és igazságos követelésünknek és azt mondta: „Jól van kedves

magyar nemzet, légy szabad, vedd kezeidbe régi jogaidat, mellyeket apródonként elloptam tőled; légy boldog.“ Mink szerencsétlen könnyen hívő, mindenki bíz emberek vagyunk, kész pénznek vettük a szép szót és lefeküdtünk, mint a kinek legjobb rendben van szénája, s csak most ébredünk, mikor a camarilla ismét összeszedte magát s azt kiáltja ránk: „a mit márcziusban engedtem nektek, az csak tréfa volt, most visszaveszem, s ti szolgálni fogtok nekem, mint eddig szolgáltatok, katonákat fogtok nekem adni, pénzeteket ide külditek Bécsbe, s azonfelül, minthogy nekem igen sok adósságom van, fizetni fogjátok adósságomnak egy részét, fizettek 200 milliom forintot!“

Magyar nép, ha van még istened és lelked, mit felelsz erre? nem kiáltja-e milliom és milliom ember ezt: „Nincs a világon az a hatalom, mely ismét elrabolja tőlünk a szabadságot! a mindenható isten csak az életünket veheti el, de szabadságunkat nem!“

Vagy kételkedtek szavainkban? nem hiszitek, hogy mind ez igaz, a mit mondunk? akkor mondjátok meg, mit csinál vad csordájával a magyar földön Jellachich a horvát bán, kit ezen hivatalról a király egyszer már letett, aztán ismét bele tetette a Camarilla törvénytelenül, törvényeink sárba tapodásával! mondjátok meg ezt, mert már határainkon belül van Jellachich és napról napra beljebb jön az országba, s azt hirdeti, hogy még az idén ő tart országgyűlést Pesten korbáccsal és kancsukával.

Magyarok, nem ennek végbevitele, hanem e szónak csak kiejtése is olyan vakmerő szemtelenség, melyet Jellachich torkába saját vérével kell befojtanunk.

De Jellachich és az ő czinkosai azt hirdetik, hogy ő a népnek nem ellensége, sőt barátja. Van-e köztetek olyan együgyű golyhó, ki ezt elhiszi? Jellachich a bécsi osztrák camarilla czimborája, zsoldosa, a bécsi camarilla pedig minden népnek ellensége; már most hogyan lehetne az egy népnek barátja, ki a népek ellenségének szövetségében és zsoldjában áll? ez képtelenség!

Ha azt akarjátok, hogy újra robotoljatok és dézsmát adjatok, hogy újra teherhordó állatok legyetek, fogadjátok szívesen

Jelacsicsot és a vérengző horvát seregeket; de ha megesküdtetek, mint szabad nemzethez illik, hogy soha többé magatokat meg nem hajtjátok, hogy soha többé vállaitokra izzasztó és meggyalázó terhet nem vesztek, úgy föl, polgárok, föl küzdeni élet-halálra!

És ha Jellachich csak azt akarná, hogy szabadságunkat veszi el, de ő ennél többet, sokkal többet akar; az ő szándéka az, hogy a magyarokat kiirtsa a föld színéről, hogy a magyar hazából Horvátországot csináljon.

De a magyarok istenére esküszöm, hogy ebből semmi sem lesz, ha a pokol minden ördöge segíti is! bizunk vitézségben, magyar nép, hogy könnyebb lenne az égről a legmagasabb csillagot leszakítani, mint téged a földről kiirtani!

Föl hát magyarok, föl fegyverre! teremjen talpon minden ember, kiből még egy cseppecske van abból a vérből, mely nekünk ezer esztendővel ezelőtt e szép hazát szerezte.

Nekünk nincs a világon testvér nemzetünk, melytől segítséget kérhetnénk, mely segítséget adna; egyedül állunk, mint a magános fa a pusztában; nem támaszkodhatunk csak az istenre és magunkra, de e kettő elegendő lesz arra, hogy örök időkre megmentsük a magyar nemzet életét és becsületét.

PETŐFI SÁNDOR,

az egyenlőségi társulat megbízásából.
(Békeffy Jenő által Nezsiderből Szinnyei József budapesti egyetemi könyvtárőr gyűjteménye számára beküldött eredeti nyomtatványról.)

BETHLEN GÁBOR és a felső magyarországi mozgalmak történetéhez.

Közlő: Szilágyi Sándor.

1816. jun. 4.

I.

Matthias: etc.

Spectabilis ac Magnifice fidelis nobis syncere dilecte. Ternas fidelitatis Vestrae de 23. 24. et 29. proxime elapsi mensis Maji recepimus literas, in quibus de militum copiis, quos fidelis noster Magnificus Georgius Drugett de Homonna congregare dicitur, tum et de

novis attentatis et molitionibus Sigefridi a Kollonitsch vestram quoque relationem benigne intelleximus; clementerque superiade satisfactionem habemus dum pro regni istius nostri statu in pacatiori et tranquilla conditione conservanda stabiliendaque, Vos studiose et diligenter attendentes, de eventibus talibus itentidem nos submonetis atque pro officii vestri requisito ad avertenda incommoda et pericula media necessaria adhibere contenditis.

Nos quidem pro suscepti regiminis nostri officio, sollicitaque cura, qua ad regni istius nostri Hungariae emolumentum procurandum et promovendum summo paternoque studio ac affectu semper ferimur, nihil eorum quaecunque ad stabilienda ejus commoda spectare cognoscimus, praetermitti volentes, potissimum cum videamus in eo cardine rem pronunc versari et pacis rumpendae et violendae Turca occasionem (super quo Ali Bassa Budensis per Ablegatos Sultani nuper Viennae palam et solenniter protestatus fuerat) non sumat; quaevis seditiosorum metuum initia, ut sic communis salutis discrimina tollantur. Tam videlicet factiosum Sigismundum Balassa, quam et Sigefridum a Kolonitsch, nova molientem in arresto detineri ferimus, praeparationesque armorum et delectum militum a praedicto Georgio de Homonna continuandum, interdiximus.

Licet vero contra ipsum Bettlenium vel saltem ob patentes literas apud Haydones in ditionibus, Regni nostri commorantes divulgatas ubi gravia et absque omni fundamento, aut rei veritate, non solum adversum nos, verum etiam ad publicum statum turbandum et alienandos fidelium nostrorum Regnicolarum animos, factionesque concitandas quaevis spargens, nihil pensi duxit, merito et debito quidem aliis quoque mediis procedendum erit, utpote qui a consuetis practicis non desistendo non solum quod metuere se praetendit, insurrectioni Homonnaianae sese opponere velle demonstrat, verum etiam falsis accusationibus non sine nostri et Regnicolarum nostrorum praepudicio gravi hoc ipsum stabilire contendit. Benigne tamen considerantes ipsum nonnisi ex factionum studio talia commenta divulgasse, Nos vero animadvertamus pacis conditionem cum Turca

stabilitam aliud omnino exigere, quam ut sub initium statim discessus Oratoris nostri ad portam ottomannicam militares expeditiones suscipiantur: Id quidem facturi sumus, ut super ausibus suis paulo post responsa habeat: Et nihilominus interim et motus illi qui de Homonnayo percrebuerunt tollantur, qualiter per nos interdicanur ex praesentibus annexis paribus literarum ad eundem datarum intellecturi estis, Vobis incumbet etiam ut pro officii nostri ratione in omnem partem intendatis et Regni quietem procurare non negligatis, ac si quid gravius forte imposterum circa hoc ipsum emergeret, nobis confestim significare debeatis, ut si contra invalescentes rumores in protectionem Regni et pacis publicae quippiam suscipiendum foret, tam quoad insurrectionem, quam alia media, id ex benigna nostra voluntate suscipiatur.

In contrarium patentium Bettlenii ad tollanda diffidentiarum et dissidiorum semina, per quae inquietorum hominum studia suscitantur, necessarium rati sumus, ut juxta annexa paria literarum nostrarum ad Haydones datarum expedire fieret. Idque etiam pro notitia vobis communicavimus. Quibus in reliquo etc. Pragae 4. Junii 1616.

P. S.

Dum praemissum scriptum nostrum expeditum fuisset, supervenerunt aliae fidelitatis Vestrae per specialem hominem et servitorem vestrum transmissae literae de dato prima mensis Junii exaratae, eae siquidem non aliud continent quam negotium, de quo in praemissis nostris ad Vos datis literis sufficienter jam scripseramus, idoneaque ordinatio circa rem praesentem facta fuerat, exhibitas duntaxat eas fidelitati Vestrae intimare volumus.

Kivül: Domino Palatino Pragâ 4. Junii. Anno 1616.

(Egykoru másolat a m. k. kam. levéltárban.)

1616. jun. 4.

II.

Matthias. etc.

Magnifice fidelis nobis dilecte. Conscriptio nem militarium copiarum in istius Regni nostri Hungariae partibus superio-

ribus per te susceptam fuisse et etiamnum continuari ex diversorum relationibus intelligimus, te nimirum expeditione tali in Transsylvaniam adversus Bettlenium progredi velle constituisse. Ac licet nos benigne recordemur, te jam antea ad delationes Gabrielis Bettlen nobis rescripsisse, de iis nimirum, quae circa delectum militum suscipere deferebaris, immerito culpatum fuisse sufficienterque tunc ostenderis immunem te esse ab iis, quibus ab eodem Bettlen onerabaris; ad crebros tamen, qui nunc rursus circumferri ceperunt rumores, ut si forte ea in parte post med . . . aliquid denuo suscipere intendisses, tempestive fidelitatem tuam requisitam et praemonitam esse volumus, ne praeparationes militares in cogendis copiis et exercitu parando quippiam susciperes, per quod videlicet non solum cum ipso Bettlenio et Provincialibus Transylvaniae pacta et transactiones nuper Tyrnaviae erectae, assecurationesque factae laederentur, verum etiam adversaretur hoc ipsum publicae paci cum Sultano nuper conclusae, illamque facile immutari et tolli posse metui debet. Sed et aliis insciis aut non contentientibus nobis tale quid intentari nolentes ad praescriptas et alias quoque exinde emergere valentes inconvenientias tollendas, utque motus, qui ex eo in Regni nostri ditionibus facile concitari possent, praecaveantur. Fidelitati tuae harum serie benigne et firmiter interdictum esse volumus, ne aliqua ratione copiarum militarium delectum, si quem facere destinasses, prosequeris. Ne alioquin ex neglectu huius benignae et seriae nostrae interdictionis occasio nobis fiat contra fidelitatem tuam procedendi; pacatum siquidem statum Regni conservare volumus, pactaque et Transactiones de pacis et pacificationis legibus conclusas et erectas salvas et integras perdurare debere modis omnibus constituimus. Quod sic rite fidelitatem tuam facturam confidimus et volumus et in reliquo tibi benigne propensi manemus. Datum in Arce nostra Regia Pragensi 4. Junii 1616.

Domino Georgio Homonnay. Pragâ. 4. Junii Anno 1616.

(Egykoru másolat a m, k, kam, levéltárban.)

1616, jun. 4.

III.

Matthias etc.

Spectabilis ac Magnifice, fidelis nobis dilecte. Litteras Ali Passae ad fidelem nostrum Magnificum Georgium Drugeth de Homonna exaratas et ab Onodiensibus interceptas, recepimus; ac quid occasione talium literarum ulterius fieri commiserimus, ex annexis literarum nostrarum ad praedictum Homonnay datarum copiis intellecturus es. Cujus literae ut certo et secure perferantur, fidelitatis tuae ordinationis erit: sicut etiam patentes hasce ad haydones ultratibiscanos directas, in contrarium patentium Bethlenii illico transferri ordinandum erit, ut tempestive iisdem exhibitae, vanam et absque fundamento ipsius Bethlenii divulgationem esse perspiciant; eos vero tu quoque non intermittes in devotionis et fidelitatis studio, scriptione hortari et animare, ac de iis, quae imposturum emersura sunt, nos identidem informare. Ea, quae pro officio tibi incumbenti, graviter praestari volumus. Ac in reliquo gratia et clementia nostra tibi benigne propensi manemus. Datum in Arce nostra Regia Pragensi, die 4. Mensis Junii. Anno Domini 1616.

Kivül: Comiti Sigismundo Forgách. Pragae. 4. Junii. 1616.

(Egykoru másolat a m, k, kam, levéltárban.)

1618, marc. 16.

IV.

Matthias Dei gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex.

Reverendissimi, Reverendi, Honorabiles, Spectabiles, Magnifici, Egregii et Nobiles, Prudentes item et Circumspecti, Fideles Nobis dilecti. Ex literis fidelitatum vestrarum de dato 15. Mensis Martii Posonii datarum, prout etiam ex relatione nuntiorum e medio vestri ad Majestatem Nostram ablegatorum, ea, quae nobis significata fuere, benigne et sufficienter intelleximus. Nos vero volumus fidelitatem Vestram nos in dicto, adhuc elapso anno, fidelibus nostris universis statibus et

ordinibus, Regni istius nostri Hungariae dictae termino nihil magis in votis habuisse, quam ut fideles nostros regnicolas ad conspectum habere, simulque negotia regni ad conservationem ejus spectantia quam optime disponere et curare potuissemus. Hinc etiam difficilem protectionem ex Regno nostro Bohemiae non sine discrimine labefactatae valetudinis, ob cujus quidem imbecillitatem, postmodum secundo dietae terminus prorogandus fuerat, suscepimus. Id quod onerosius nobis quodam modo accidisse censemus, dum desiderium et intentum voluntatis nostrae impediri videmus, quam vel ipsa aegritudinis, a cuius conflictatione necdum liberi esse possumus, vis cum molestia conjuncta: dei tamen optimi maximi pietate ac provide (*igy*) dispositioni quae absque omni dubio divino suo arbitratu sancte et proficue res terrenas moderatur etiam voluntates hominum, et tolleranter sese conformare fas esse animam advertentes, moram et dilationem omnem, quae intercesserit, mera necessitate impositam, excusationis locum merito habere videmus. Sed et pronunc aegritudinibus magis obnoxio Anno tempore sub cura medicorum constituti periculum ex motu et jactatione imminens, humanitas cavere cupientes et nihilominus dietae per nos indictae progressum fieri volentes, ad majorem Regni et Regnicolarum respectum, ex singulari et clementi, qua erga fideles nostros status et ordines ferimur affectu, suam dilectionem Serenissimam Ferdinandum Regem Bohemiae patrualem et filium nostrum Charissimum, tamquam commissarium nostrum in medium Regnicolarum mittere constituimus; requiritur proinde, ut consiliis hisce nostris et rerum constitutionibus stantibus fidelitas vestra quoque sese debite accommodando, nostrae etiam Regiae dignitatis ob respectum et auctoritatem omni, qua par est, reverentia et honore suam dilectionem suscipiat et prosequatur, simulque in negotiis apud et cum sua dilectione agendis et tractandis, id quod fideles nostros praestare addecet, nosque de fidelitate, vestra clementer confidimus, obsequenter et prompta cum voluntate exhibere et declarare nitatur, quo fiet, ut per haec fidelitatum vestrarum fidele et promptum affectionis studium et sinceram

benigne (*igy*) huic nostrae requisitioni complacendi et obsequendi voluntatem hic declarandum, vos et clementiam nostram in posterum experiri annisuros et benignam gratiam nostram vobis pronunc quoque exhibitam agnovisse. Et haec fidelitatibus vestris ad literas simul et relationem ablegatorum clementer rescribenda esse volumus, quibus in reliquo gratia et clementia nostra Caesarea et Regia semper benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna, die 16. Mensis Martii Anno 1618.

MATTHIAS.

LAURENTIUS FERENCZFFIJ.

Reverendissimis, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus, Magnificis, Egregiis et Nobilibus, Prudentibus item et Circumspectis Universis Statibus et Ordinibus Regni nostri Hungariae, partiumque ei subjectarum pronunc in Civitate nostra Posoniensi congregatis etc. Fidelibus nobis dilectis.

Alább: Császár az mely levelet az országnak irt; második.

(Egykoru másolat a m. k. kam. levéltárban.)

1618. marc. 18.

V.

Protestatio Comitatum T. et T.

Nos Comes Sigismundus Forgách de Ghijmes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit, universis, quod Egregii T. et T. nuntii Comitatus T. nostram personaliter veniens (*igy*) in praesentiam per modum solennis protestationis vobis significare curaverunt in hunc modum. Quod cum praefata Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, dominus noster Clementissimus propter aegerrimam suam valetudinem, in qua ex permissione et voluntate divina nunc lecto infixus esset ac sine periculo vitae suae sese itineri attingere et in propria persona ad praesentem dietam, quam eadem sua imperatoria et Regia Majestas fidelibus suis regnicolis ad dominicam invocavit proxime praeteritam prorogaverat et indicerat, venire et adesse non posset, locoque sui Serenissimum Dominum Dominum Ferdinandum Regem Bohemiae etc. patrualem

et filium suum pro commissario mediantibus literis suis regalibus Viennae 16. mensis Martii datis et medio mentiorum istius Regni Hungariae ad eandem Majestatem Imperatoriam ex praesenti diaeta a Regnicolis expeditorum transmissis, in medium Statuum et Ordinum Regni expediverit et expediendum destinaverit: ob hoc praefati nuncii eundem serenissimum dominum Ferdinandum Regem pro Commissario ejusdem Caesareae et Regiae Majestatis acceptant et omni, qua par est, reverentia et honore venerari, acceptare et recognoscere tanquam Suae Majestatis Imperatoriae domini eorundem Clementissimi fratrem patrualem ac filium et commissarium (salvis eorum libertatibus et constitutionibus Regni quibusvis permanentibus) *volunt humilime, ita quidem et eatenus, quod percepta et intellecta Suae Majestatis Caesareae domini eorum Clementissimi voluntate et medio ejus fienda propositione in omnibus sese (ut praescriptum est) libertatibus et constitutionibus Regni ac Instructioni eorum ab universitate dicti eorundem Comitatus ipsis datae inhaerere et accomodare ab eisdemque ne latum quidem ungvem (e helyett: ungvem) discedere volunt. Prout iidem nuntii tam in frequentia Statuum et Ordinum Regni jam antea protestati sunt, ita nunc quoque protestantur coram nobis publice et manifeste. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Posonii die 18. Martii Anno 1618.*

Alább: Az ország protestatiója; harmadik.

(Egykoru másolat a m. k. kam. levéltárban.)

GR. KORNIS ANTAL KAMARÁS,
hunyadmegyei főispánhoz stb.
intézett levelek.

XIX.

Méltóságos gróf ur!

Kedves ecsém uram!

Szintén magam is az Urnál Kastal Uramnál sollicituskodtam azon pénz iránt, ki is mit válaszoljon, ecsém uramnak atyafisá(go)son accludálom. Feleségem velem

együtt atyafisá(go)son köszöntjük ecsém uramot a sógorasszonynyal együtt, irhatom, hogy majd csak egy állapotban vagyon, még a pikolonianus borbély el nem érkezék, várnök, ha Isten után valami jót tehetne. Ezzel maradok tapasztalt atyafiságában

Méltóságos gróf kedves ecsém uramnak
Kórod, 1750. die 13. Junij.

igaz atyjafia, köteles szolgája
Gr. Kornis Ferencz m.p.

P. S. Már ott Szebenben, ha valahol tanálna ecsém uram annyi pénzt avagy sógor Nagy Boldisárnál, azon kívül is kap a jószágon, birhatná, a mig letennök.

En Svurghamer után ismét béküldöttem volt, de ki nem vehetjük, már senkihez nincs bizodalunk máshoz, hanem az a pikolonianus borbély megválik mit mond, mert ehhez az itt valóhoz semmi reménségünk, azután csak szándékozik magát a feleségem vitetni vagy Kolosvárra vagy Szebenbe.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

XX.

Illustrissime Domine Comes,
Domine et Frater mihi Colendissime!

Irván Tolnai Uramnak, mit irjon, küldem öcsém uramnak, megláthatja és opinióját is; azért a mi jobb lenne, azt kéne cselekednünk.

Balla Uram itt Szent-Demeteren vagyok, várom hozzám, de ha tetszenék öcsém uramnak is, jó volna irni, mert ennél jobb embert nem kapunk és a Draveczkiana causánkat is oda ki megfuttathatná, s a mit jvoslanának, azt kéne cselekednünk, avagy a Kornis Ferencz posteritását itten admoneáltatni, hogy concurrálnának azon megadott pénzünkben, vagyis, ha oda ki jvoslanák novummal hozzá fognunk, és kezdenők meg a dolgot, mert így soha végít nem érjük. Me commendans favoribus maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae

Kórod, 1757. 10. Novembris.

obligatissimus servus et frater
Comes FRANCISCUS KORNIS m.p.

Látom, Tolnai Uram panaszkodik

öcsém uramra, nem is tudtam ezen contraversiát, recommendálok öcsém uramnak, a miből lehet, továbbra való haszna vételiért.

A levélhez van mellékelve eredetiben Tolnai János következő levele:

Méltóságos gróf főispány ur,
jó méltóságos uram!

Ugy vagyok, a mint informáltatott méltóságos gróf ur, magyarországi regius procurator Turzó Uramnak itt létele az oda való méltóságos camera küldötte volt be az méltóságos thesaurariatushoz, onnat küldetett hozzám, az ő felsége levelei között a mi ahhoz való levelek voltak és ő Kigyelmének kívántattanak, én megmutattam, specificatióját magával elvitte, ha kívántatnak, elhiszem, parancsolat jó, hogy kiadjam; tölem ment Károlyvárra az cáptalanba, onnat Kolosvárra a conventbe, micsoda leveleket tanált? én azt nem tudom, elég az, hogy ő az Kornis Boldisár notáját kereste, az pedig a diaetalis articulusokban is megvagyom, még a nyárban irtam volt Domokos Antal urnak, hogyha az fiscus békességet offeráltat Nagyságtoknak, azt bonis modis amplectálja, mert azokat a jószágokat mivel a modénai herczeg birja, s annak a mi felséges házunkkal egyesülése lészen, ha szintén deliberatumot is obtineálna Nagyságtok, nehéz lesz obtineálni és onnat kivenni; annak a deszninek szomszédságában a feleségemnek is a Toldi juson vagyok, mivel Tisza Uram causájának kimenetelit várjuk, abból Nagyságtok is vehet példát, különben tudja meg Nagyságod, a deszni domidium mind erdőből, bokorból áll, ottan nincsen allodialis föld, kaszáló; tavából és körcsmából lehet proventust venni, egy vashámor vagyok, de az is neglecte; ha másutt jószágot adnának, örömet el lehet venni, inventáltatván és aestimáltatván mind a kettőt. Én az gróf urnak nem irtam, mert minden igaz ok nélkül neheztel, az régi sok szolgálatomat azzal fizeti, nevezetesen kétszer Magyarországra tett járásomat, signanter pedig néhai méltóságos gróf testamentumának rendbe való szedése végett egy hónapig tartattam Szebenben, holta után pedig commissariatushoz illő leveleket több missilis és

egyéb levelek közül én válogatám ki, nem az adjunctus commissariusok, ennyi dologért s hosszas szolgálatomért még az paraszt ember is a jó akaratot feltartaná. In reliquo magamat régi uri gratiájában commendálván constanter maradok

Méltóságos gróf Uramnak
Somogyon, 5-a Novembris 1757.

köteles szolgálja
TOLNAI JÁNOS m. p.

(Mindkét levél eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

GR. PETKI ANNÁHOZ INTÉZETT LEVELEK.

IX.

Méltóságos gróf asszony, nékem Isten után nagy kegyes patrona asszonyom!

Nagy szivbeli fájdalommal és könnyhullatásokkal ketelenittem méltóságos grófné asszony kegyes lábaihoz leborulni és folyamodni mint régi kegyes patrona asszonyomhoz, tudniillik mivel sok nyomoruságokkal környülvétetöttem (*igy*), az szegénység megkönyvékezett ugy annyira, hogy egy pénznek ura nem vagyok, az tehetetlenség miánna adósságba is kelletett verni magamat, mivel Istennek nagy itéleti már egynéhány esztendőtlől fogva hazánkön von, hol jég áltol, hol egyéb áltol mezei gabanántól megfosztattunk, hol dög áltol marháinktól elmaradtunk; az idén is a mi helységünken éppen semmit sem bocsátott kalangyája buzáinknak, a mi lett is szemül, csak gaz; ugy annyira megnyomorodtam, hogy semmiféle gabonám nincsen feleségem és gyermekeim táplálására; pénzem pedig nincsen, hogy vehessek, szolgálatban sem vagyok, hogy reménségem lehetne vagy egy pénzhez, magam ide haza való economiam szánk táplálására sem elegendő, ha csak istenes kegyes irgalmassága Nagyságodnak szegény régi szolgáján nem könyörül ugy, hogy engemet az camarára valami aljas hivatalra méltóztatna Nagyságod commendálni ide az portusra avagy akárhova a só mellé, bárcsak most előre valami 100 fontos hivatalra, ugy hogy házam táplálá-

sára lenne valami fundusom, avagy ha az Isten ő felsége méltóságos gróf Haller Pál főispány Urunk ő Excellentiáját Bécsből lehozza, egy szolgabíróságra méltóztatna Nagyságod commendálni; tudom, hogy Nagyságod respectusáért ő Excellentiája akármit megcselekszik, minthogy méltóságos gróf Mihály Uram méltóztatott volt commendálni ő Excellentiájának, minekelőtte kiment volna, igrte is kegyességit, hogy fog szolgálni; ha pedig méltóztatná kegyességit mutatni, a balásfalvi processusba commendáljon Nagyságod, másképpen ő Excellentiája kegyességihez bizok mindeneket Nagyságod kegyes gratiája által, az Isten is megfizeti Nagyságodnak, mivel tudom Nagyságodnál való létemkor is sok szegényeken való könyörületességét tapasztaltam, mivel az Nagyságod szavai mindenütt kellemetesek és jutalmak voltak mindenütt, holott még maig is Nagyságod commendálásából sokan vadnak hivatalban, én is azért mertem bátorkodni Nagyságod kegyességihez folamodni mint régi kegyes patrona asszonyomhoz, hogy szegény régi szolgájához mutat Nagyságod annyi istenes kegyességet, hogy énrólam is el nem felejtkezik, melyért nagy jutalmát veszi Istentől Nagyságod szegény nyomorultakon való irgalmasságért, én is Istenemet mindennapi imádságimmal imádni el nem mulatom Nagyságodért és uri házáért, emlékezzék meg Nagyságod régi szolgálatomról is és vegye Nagyságod kegyes szívére mostani Nagyságod előtt való siránkozó tehetetlenségemet; válaszáért pedig nagy alázatosan elvárom egész teljes reménységgel és bizodalommal, ezzel Isten oltalmába ajánlom Nagyságod (igy), csókolom alázatossággal méltóságos gróf asszonynak kegyes istenes kezeit és lábait, magamat ajánlom tapasztalt kegyes gratiájába. Nagyságodnak

maradok méltóságos gróf asszonynak

Paczalka, die 31. Januarij 1767.

alázatos, szegény, elnyomorodott
szolgája

UJVÁNYI JÁNOS m. p.

(Eredetiye a gr. Kornis levéltárban.)

X.

Méltóságos grófné asszon!

Kegyes méltóságos asszonyom, pátronám!

Érdemetlen személyemhez bocsátott levelét Nagyságodnak mélyeséges alázatossággal vettem s csekély tehetségem tetszésinek teljesítésére egészen ugyan fordítottam, de méltóságos gróf Uram ő Nagysága eltökélt szándékának megértése igen kevés reménységet mutata, elszánt akarattal azon vagyok, hogy eladott jószágának helyében mást minél hamarébb Erdélyben szerezhessen megmaradt pénzén; munkás lévén minden nap benne, mely órában kívántatik meg szerencse előadásával az kész pénz, abban bizonytalan, ezért mostan éppen Nagyságodnak nem szolgálhat pénz dolgából, melyet midőn alázatosan sajnálva jelentenék, tapasztalt kegyes gratiájában magamat ajánlott vagyok

Nagyságodnak

1767. 27. Martij, Kaplony.

érdemetlen szolgája, káplána

Frater MENVÉS DOMOKOS m. p.

(Eredetiye a gr. Kornis levéltárban.)

XI.

Méltóságos gróf asszony,

kegyes méltóságos asszonyom, patronám!

Nagysád méltóságos parancsolatját alázatos engedelmisséggel vettem, kert iránt való contractus kezemhez jöven, valamit kigondolhatok és tehetek kertnek általadásában, hogy Nagysádnak jövedelmesebben következessék, és midőn minél hamarébb tökéletességre kívánom vinni, azonnal Nagysádnak fogom a pénzt keziben juttatni; e mellett nem tudom, hogy kaphassak hatezer forintot Nagysád számára, mert valahol oly helyre, az honnan lehetett volna kapni, megfordultam, mind azt vettem feleletül, hogy az fogarasi földi jószágnak vásárlására pénzeket fordították s még egészen nem pótolhatták; itten Nagyságos asszonyom semmi reménységem nincsen, hogy izzadó szorgalmatosságomat mellett (igy) ebben Nagysád parancsolatját véghez vihessem.

Ugy tudom Nagyságos asszonyom, hogy méltóságos gróf Haller János urfi ő Nagy-

ságának margitai jószágról vett pénzből felesen fogna maradni kezénél adósságainak kifizetésével is, és könnyen adhatna 6000 forintot Nagysádnak.

Czigányok taxájára leszen gondom, és aztat beszédettétvén, keziben Nagysádnak juttatom.

Méltóságos commendérozó generalis ur ő Excellentiája, igaz, hogy roszacskán volt, de Istennek hálá már egészen jól lévén, gubernialis sessiókban is jár. Feleségem Nagysád kezeit öcscsivel együtt, ki is nagy kedviben vagyon méltóságos generalisné ő Excellentiájának, alázatosan csókolja és velem együtt örvendetes alleluját sokaknak számlálásával üdvözlítvén, Nagysád kegyességében ajánlván örökös tisztelettel vagyok

Nagysádnak

Nagy-Szeben, 8. apr. 1767.

alázatos, engedelmes szolgája

BIGYE D. m. p.

(Eredetije a gr. Kornis levéltárban.)

Kolozsvár 1848-iki

JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

(Folytatás.)

Julius 24-én 1848-ban főbirói elnöklet alatt közgyűlés.

254.

Olvastatik Kolozs megye képviselő állandó bizottmányának idei 28 számú idei 2948 tan. számmal jegyzett megtalálása, melyben az a mellett a magyar ministerium eleibe terjesztendőleg megküldött s Erdélyre nézt a kir. tábla mellett Kolozsvárra helyzendő főtörvényszék és központi kormány kieszközlését kérő felterjesztés pártolására, s annak értelmében mind a magyar miniszterium, mind az Erdély részéről kinevezett unio bizottmány megtalálására szólítja fel ezen közönséget:

A felszólítás mellett megküldött felterjesztés értelmében a megtaláló megye kiváratához képest ezen közönség részéről hasonló felterjesztések megtétele határoztatik.

Julius 26-án 1848-ban főbirói elnöklet alatt közgyűlés.

266.

Több polgárörök részéről lett megtaláltatásánál fogva a főbiró jelenti, hogy a megtalálók részéről tett nyilváníás szerént a főörhelyeni rendes örökös az örséget keltin tulterhelvén, intézkedjék a közgyűlés az örség számának az irt főhelyen alább szállítása felől, annyival is inkább, mivel a jelen békésebb körülmények az eddigi szorgos örökösödést nem teszik többé szükségessé:

A főörhelyen eddig alkalmazott örség száma a közeledő országos vásár elmúltával felére szállittatni határoztatik. Továbbá a főörhelyen nagyban való kártyázások üzése jelentetvén, ezen fegyelem tárgyra nézt találtassék meg az örségi főparancsnokság a feljelentett nagybani kártyázásnak megszüntetése, s ennek eszközlésére hatós rendelés kiadása iránt.

*

Augustus 4-én 1848-ban szónok Gut János elnöklete alatt közgyűlés.

287.

Olvastatik a helybeli örségi főtanács idei 3085 tan. számmal jegyzett az iránti megtalálása, hogy a polgárörre lenni kellezőknek besoroztatása iránt a szükséges rendelkezések annyival is inkább tétessenek meg, mivel ez közös kötelesség lévén, annak teljesítése, ha többek által hordoztatik, nem terhes és továbbá mivel a besorozottak általi szolgálattétel a besorozottak részéről mindég csak teljesített, de a polgárok kirendeltetve sem jelennek meg pontoson, azok szolgálattételre szorittatása a polgári hatóságnak sikertelen iratott által:

Átadatik az idei 248 kgy. szám alatt e tárgyban kirendelt bizottságnak oly további utasítással, hogy munkálatukat bevégezvén, igyekezzenek azt a besorozandók besorozására szükséges intézkedések tehetésére minél előbb e gyűlés eleibe terjeszteni.

*

Augustus 9-én 1848-ban közönségi ülés szónok Gut János elnöklete alatt.

292.

Olvastatik a királyi kormánynak idei

5209. szám alatt april 18-án kelt, julius 1-jén vett s idei 2748 tan. számmal jegyzett kerülő rendelete, melyben az udvari kamarai hivatalnak ő felsége beleegyezésével az ezüst pénznek az ausztriai birodalomból nagyobb mennyiségbeni kivitelét Sz. Iván hó végéig felfüggesztő rendelkezését tudás és közhirre tétel végett megküldi.

Tudásul vétetik.

*

1848 augusztus 22-én főbíró Groisz Gusztáv előlülése alatt tartatott közgyűlésben.

332.

Ugyan főbíró jelenti, hogy a közelebbi 330. szám alatt megbízatás következtében több biztos társaival városunkba visszatért B. Vay Miklós ő mlgánál városunk képében tisztelkedésüket megtévén, fölszólították városunk érdekében, annak jóra előmozdítása felett teendő hatós közbenjárása, közremunkálata háttérbe szorítása feletti aggodalminknak elenyésztetése végett, ki is városunk javára maga közbenjárását és közremunkálását nyilvánítja:

A bizottmány ezen eljárása tudásul vétetik.

333.

Ugyan főbíró jelenti ezen város lakóit aggodalommal eltöltött azon hirre nézve, miszerént városunk az eddig itt létezett kormány tanács elmozdításával s más alkalmazandó tiszthatóságok más városokba rendezésével háttérbe szorítatva, az ezen város polgárai szükös állapotuk veszélyeztetnének, hiteles tudósításból vett azon bizonyos tudósítást terjeszti elő, hogy ámbár a nemzeti gyűlés előtt már a kormány tanácsnak megszüntetése lefolyt legyen, s ez a felső ház előtt is megerősítést nyerend, de helyébe Kolozsvárra állandósítandónak állittatott meg a főtörvényszék, General-Commandó kisebb hatáskörben és universitás, s reményünk lehet, hogy ez a felsőháznál is megerősítést nyerend, s így Kolozsvár jövője multjánál bizonyosan dusabban lészen felvirágoztatva, az anya vasutvonalnak itteni keresztül menete körül is minden szükséges lépések megtételvék, melyeket a városon felingerült kedélyek lecsillapítása végett előterjeszteni szükségesnek talált:

Örvendetes tudásul szolgálván, ennek a föllázított kedélyek lecsillapítására, s városunk népeinek szebb jövője békés elvárására utasítása végett minden a gyűlés tagjai ezennel felhivatnak, ezt más e város lakóival is tudatni.

334.

Olvastatik miniszterelnök, Batthyányi Lajosnak idei aug. 13-ról 782 szám alatt megküldött körrendelete, mely szerént az özsves nemzetőrseregnek kimozdítása sok munkás kezeknek elfoglaltatásával, számos családfőnek, beteges gyenge egyéneknek káros hatásu alkalmazásukkal lévén kapcsolatban, ez okon elhatározta a miniszterium a hatóságokból a szükséges őrsereget egyéni kivétellel mozdítani ki, mely hogy hazánk ily veszteljes állapotában mi célravezetőbb és sükterteljesebb legyen, ezennel minden helység maga kebelében egy megválogatott, erős, egészséges testalkatu, önkéntesen vállalkozókból minél nagyobb hadierőt állitson össze, kik kötelezettek legyenek mindaddig, mig a harcz tart, vagy szolgálatukat hazánk állapota igénylendi, magukat a kormány rendelete aláadni; az ilyen összeirtak századokba lesznek beosztandók, katonai gyakoroltatások legott tanult rendes katonák által megrendelendő, számuk a haditanácsnak bejelentetvén, úgy be azon egyén neve is, kinek vezérlete alatt a nép leginkább szeret szolgálni, hogy az olyan parancsnoknak kineveztethessen, a vállalkozóknak fizetésök, úgy fegyelmök is a honvéd seregéhez mért leend kiindulásoktól hazatérőkig; azok kiindulását és utbaigazítását a hadügyminister rendelvén meg, minden egyéb a nemzetőrseregnek kimozdítására vonatkozó eddigi rendeletek megszüntetvén azok kivételével, melyek a már kimozdított vagy mozdítandó rendezett nemzetőrséget illetik. Hazánkfiai, hazánk, nemzetünk megtartására ügyünk igazsága és szentsége lelkesitvén, hogy ezen szép pályatéren minél nagyobb erő legyen kész szabadságunkat, függetlenségünket, magyar koronánk szent jogait életével, vérével megoltalmazni:

Általadatik ezen körrendelet helyettesen főbíró elnöklete alatt álló nemzetőrségi bizottmánynak, mely e tárgyban lelkes fellépésével és sükterteljes közremunkálásával e tárgynak minél nagyobb irányt adni,

335.

Ezen tárgy közlekedéssel lett vételével indítványoztatik, hogy a haza ily ügyében elmentek ne csak rendes napi zsoldjokkal legyenek ellátva, hanem e felett a családok honmaradt családok tartása illőleg biztosítsasson, a mesterlegények pedig biztosítva legyenek a felől, hogy a béke teljes helyreállításával, hazajövetelökkel legottan az illető czéhokban taxa fizetés és remek év töltés nélkül bevételnek.

Ezen indítvány mindkét ága oly utasítással adatik át a fennebbi biztosságnak, miszerént az elsőbb indítványról maga tervet készítvén, azt mi előbb terjeszse a közgyűlés elébe, a 2-ik elfogadott ágát pedig a lelkesedés buzdítása tekintetéből munkálata megkezdése előtt a városon tétesse közhírre.

336.

Főbíró jelenti, hogy a nemzetőrségi bizottmány előtt e városról eltávozott tagjai helyökbe Nagy Eleket, Varga Ferenczet, Kollát Sándort és Hegedüs Sándort alkalmazta.

Szolgálat tudásul.

337.

Olvastatik a katonai rendező bizottmány által e város összes polgárai számbavételökkel azoknak kiemelése, kik a rendes őrsereg számába még eddig be nem sorozva valónak s azok számából többeknek mi okon, minő betegségek vagy más körülmények szerint lehető kimaraszthatása körüli eljárása, mely tárgy ez idő lejártával

Jövő gyűlésre maradt.

1848 augusztus 23-án főbíró Groisz Gusztáv elnöklete alatt tartatott közgyűlés.

339.

Főbíró Groisz Gusztáv előterjeszti a városunkba helyezett önkéntes sereg ezredese Dobai és kapitánya Bittó által közlelő napokban az iránt lett felszólíttatását, miszerint jelenben a ref. főtanodába beszállított önkéntes örkatonák ottan a szükséges ágyfák, ágyleplek s több szükséges kellékek, főleg az illő fegyelemben nem tarthatás hiánya miatt ottan tovább nem lehetvén, azoknak a katonai laktanyában létező K.-Ferdinándok onnani kiköltöztetésökkel, helyökbe

szállíttatásukat kívánták azon nélkülözhetetlen indokokból, mivel ottan nemcsak hogy mindazon kellékek megtaláltatók lesznek, de a mi a fő kellék, a fegyelemben tarthatásuk, csak is ottan eszközölhető, melyet maga fejétől el nem rendezhetvén, köztanácskozás alá terjeszti.

Méltó megfontolás alá vévén ezen közgyűlés e jelen kívánatot, a felhozott indokok tekintetéből annak általcserelését oly móddal határozza meg, hogy mivel jelenben ott létező K.-Ferdinánd 6. századjának a város polgáraihoz kell kiköltöztetniök, ezeknek kiköltöztetése az általok terheltető polgárok azon utasításával történjen meg, hogy valakik a katonákat házuknál tartani alkalmatlanok lennének, többen összeállva, a szükséges ágyfák, ágyleplek, főzőedények aránylagos megadásával a városi hatóság előtt eszközöljék, hogy a reform. és unitaria főtanodákba, ugy a seminariumba megférhető számok legottan oda becseréltesse. Mely ezen határozat a kormány tanácsnak azon mellé adott méltó követeléssel irasson meg, hogy mivel a városi majorság pénztárunk jelenben a külső jószágok haszonbérök elvesztésével oly csökkent és szűkös állapotba jutott, miszerént rendezett költségeit is kölcsön vett pénzzel kell hogy pótolja, mely miatt a katonai laktanya után kapni szokott rendes salgamumot nem nélkülözheti, ezt az ide cserélendő nemzetőrségi önkéntesek számától is megrendelni méltóztasson. Főbíró pedig eszközölje ki, hogy mivel jelenben a polgárság igen sok katonasággal van terhelve, azok nélkülözhető egy részének innen máshová szállíttatásában tégyen lépést a szomszéd helységekben.

341.

Olvastatik Máriaffi Dávid helybeli nemzetőrség helyettes alparancsnokának az itten felállíttatni javallott lövölde tárgyában az őrségi tanács által készíttetni ajánlott terv, szükséges kellékek, megkivántató költség felszámítása, a hely kijelélése és a lövölde szabályai tervének bemutatása melletti azon nyilatkozatai:

1-o. A kinézett hely legyen a sétatér napnyugoti oldalában a rózszasigettel szembelevő sík tér, mely helynek e cél megfe-

lelő hossza 350 lépés a víz magosabb állásánál is feljebb fekvő, s a Szamos martja gátokkal megerősíthető, s mint a város tulajdona, e célra szabad intézkedés alatt álló.

2-o. A lövölde végébe légyen építendő egy ház, mely álljon egy lövőhelyül használandó, erkélylyel ellátott nagy négyszeg teremből, két oldalszobából, melyek vendéglők számára legyenek alkalmazandók, felül viszont egy nagy teremből és egy kis pinczéből, melyeknek fölszámított költsége az anyagokat is pénzül felszámítva 5180 ez. frt. 12 $\frac{2}{3}$ kr. Minthogy azonban a város a szükséges épületi anyagokat megadhatja, akkor a tervezett lövölde september végéig teljes felépítése kerülné csak 2134 R. frt 37 $\frac{1}{6}$ krba.

3-o. A szükséges pénz megszerzése alapjául a részvény utját vélelmezi, mi hogy mentől számosabb légyen, egy részvény árát 5 pfrtban állítaná meg, mely a még ezen az uton begyülné, találkozott a nemzetőrségi tanács keblében két buzgó társ, kik ezen intézetre előlegezni hajlandók. Ezen lövöldében a helybeli őrsereg akár századonként, akár szakaszonként ingyen légyen gyakorolható, csak is az időtöltő egyének fizessenek valami csekély díjt, a részvényesek pedig ennek is csak felit, s az ily módon begyülné őszveg fordittatik csaltatlanul a kellekek és épületek ára letörlesztésére. Készen létével az a nemzetőrsereg birtokába átmenvén, az a feletti rendelkezés minden időre az őrségi főtanácsé legyen, mely nélkülözhetetlen intézet pártfogására és minden szükséges intézkedések süketteljes és siető megtételére a testületet fölszólítja.

Bárminő részvétellel óhajtja a városi képviselet a tervezett lövöldének a kidolgozandó terv szerinti mielőbbi megkészültét, s bár elismerje is annak szükségét, czélszerűségét, de ha mefontolja a tervezett helyet, cassájának jelen állását őszveméri annak tervezett megkészülése, ugy a szükséges kellekek árával, figyelmet fordít az időre, melyben ma állunk, a tervezett épületre nézve, bárminő kész is arra segédkezeket nyújtani, 3-mat mond ki:

egyiket a helyre nézve azt, hogy ez, mint már régen feltöltött vízjárás, a közmondás szerint a vízárnak nagyon is kitéve

lévő fővénytorlás lévén, méltó aggodalma van, hogy a Szamos mart akármi nagy költséggel bármennyire erősíttessék, hogy a víz aláasás utján maga régi medrét megkeresve, az egész költséges épületet veszedelmezetheti.

Másodikat azt: hogy a város a szükséges anyagi kellekek közül csakis várfala valamely meglévő részéből követ adhatván, a több kellekekre nézve, cassája jelen szükös állapotában egyébbel, bárminő óhajtja is a segélyt, nem segíthet.

Harmadikat az időre nézve, ezen tervezett épületet, melyet maga is szépnek, célravezetőnek tart, már ma augusztus hónap végével, s így a mindjárt bekövetkező nedves természetű hónapokban megkésztnek tekinti, hogy azonban ezen nélkülözhetetlen szép célra némileg a kitelhetőben segédkezeket nyújtson, kimondja ésa jelen időhöz mérten meghatározza:

hogy a maga nézete szerint akarná, ha a kinézett hely helyébe egy, a vésznek kitéve nem lévő, alkalmasabb nézetvén és jelöltetvén ki, e rajz szerint addig is, mig a tervezett szép épület, arra teljes erő fordithasék, megkésztethetik, most idő szerint készítsen meg, csak maga a nélkülözhetetlen lövölde az oldal kuliszákkal, a terv szerint az ehhez szükséges 75 öl követ a meglévő kőfal valamely részéből megajánlja, mész, téglá birtokában sem pénztári ereje azok beszerezhetése felett nem lévén, azokat meg nem ajánlhatja, örömmel nyujt azonban segédkezet a porond, téglá, kő fuvarozás ingyen lehető beszállithatása feletti fölszólítás körül, jobb jövedőjével pedig az egész szép tervnek teljes elkészítésére, s ha addig is csak maga a lövölde részvény utján megkésztethetik, óhajtja annak költségeiről, ugy a bevárando évi jövedelmeiről s jövedelmeinek az épület fenntartására lett mikénti fordításáról évenként a haditanács tévén a képviseleti közönségnek teljes kimutatást.

1848-ban aug 25-én főbiró Groisz Gusztáv elnöklete alatt tartatott közgyűlésben:

344.

Főbiró tudatja Pestről hiteles kutfőből aug. 19-ről vett azon tudósítását, misze-

rint az unió bizottmány Kolozsvárnak anynyit adott, a minél többet nem lehet, u. m. 1-o., főtörvényszéket, 2., provincialis commissariatust, 3., tartományi fiókpénztárt, 4., Pupillaris exactoratust, 5., General-commandót kisebb hatással, 6., katona nevelő intézetet, 7., A kincstártól a só departamentet, 8., válto-törvényszéket, [9., universitást, 10., Kolozsváron keresztülmenő vasutat, melyre gr. Széchenyi közlekedési minister ur interpelláltatása után azt nyilvánította, hogy mihelyt idő és mód lesz, a Kolozsvárra menő vasut felől gondoskodik. Pénzügyminiszter (éljen, éljen, éljen) pedig azt, hogy mihelyt a közlekedési minister ur a tervvel kész lesz, hogy Kolozsvár Pesttel minél rövidebb uton egybeköttessék, az arra kívántató pénzt a földből is kiteremti:

Örvendetes tudásul veszi közgyülésünk főbiró ezen hiradását, s szíve mélyéből sokszorososan éljenezi mindazon lelkes férfiakat, kik városunknak jövő felvirágzását hazafi ily meleg részvétellel előmozdítani, ezt a város minden lakóival tudatni minden e gyűlés tagjainak ajánlja.

346.

Olvastatik nemzetőrségi bizottmány helyettes elnöke, főbiró Groisz Gusztávnak a bizottmány nevében fölterjesztett azon véleménye az idei 334 és 335. sz. ai. megbiztatásuk körül, miszerint, hogy a miniszterelnöki rendeletnek mentől gyorsabban minél fényesebb sikert lehessen szerezni, szükségesnek látta a bizottmány, hogy a polgári hatóság által előlegesen valami biztosítás alapittassék meg s határozatilag mondasson is ki:

a., hogy minden önkéntesen ajánlkozó egyén, ide nem értve az őrmesteren feljül levő tiszteket, az állomány által fizetendő 8 ezüst kr. napidíjon felül a városi közpénztárból a kiindulási naptól számítva hazajöveteléig, ha családós 8, ha nem, 4 ezüst krt. kapjon.

b., hogy minden egyénnek, midőn a harczmezőre kiindittatik, felszerelési avagy utiköltség cím alatt 10 ezüst rfrt adassék.

c., hogy a kézművesi segédek ezen köteleesség megszűntével, hazatértőkkel az

illető czéhba minden remek év töltés és czéhbaállítás nélkül felvétessenek.

d., a hadban megcsönkult, s e miatt élelmét meg nem kereshető egyének, valamint a harczban elesteknek lehető családjai körülményökhöz képest illőleg segedelmeztesse.

e., ezen katonai kötelezettség ideje alatt személyét és vagyonát illető adója s egyéb közterhei egész családjáról jelen 1848-dik év november 1-től kezdve elvétesse.

f., kik jelenben polgári joggal nem birának, hazatértőkkel, ha egyéb a törvénytől megkivántató képességgel birnak, minden díj nélkül polgári joggal ruháztassanak fel.

2-or., Minden elősorolt s egyéb városi közöltségeket a bor és pálinka korcsmárlásból kívánja és óhajtja a bizottság fedeztetni, pénzbeli rovattal a város különben is szükös polgárait terhelni nem lehetvén.

3-or. A rendelés értelmében ezen ajánlkozó polgári őrseregből külön századok alakittassanak, tanításuk kiszolgált katonai egyén által tétetvén, erről a polgári hatóság gondoskodjon. Tisztjeit a századostól kezdve az őrsereg válassza, a vezérőrnagy pedig a századok óhajtása méltánylatával a hadügyminister által választasson.

4., A kiállítás körül előlegesen szerkezendő egy lelkes harczra hívó felszólítás s ez több példányokban kinyomatván, házanként osztattassék ki:

neveztesse ki főbiró vezérlete alatt 3 egyén, kik a czéhokat és fertályokat rendre járván, az ifjakat buzdítsák a felállásra, a fenn elősorolt ígéretek fölött bizotsítsák, nemcsak, sőt azt város pecsétje alatt a kívánóknak hitelesítve adják ki, végül egy bizottmány neveztesse, mely a vállalkozókat összeirja, elrendezze és századokra alakítsa.

A nemzeti őrseregi bizottmánynak ezen tervezetét ezen képviseleti közönség annak első pontjára nézve elfogadja, 2-ik, 3-ik és 4-ik pontjai alatt tervezettek mi fundusból s miképen lehető, mi czélravezetőbb elintézése terve kidolgozására biztosoknak: főbirót, Baló Józsefet, Hegedüs Sándort, Hincs Sámuel, Krizbai Miklóst, Mark Samut, Gábor Antalt, Pattantus Antalt kirendeli, eljárásukról közgyülésünket a holnapi napon értesitendők.

(Folytatása következik.)